

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

NGO VĂN NHÂN. *Dư luận xã hội và sự tác động của nó đối với ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở ở nước ta hiện nay*

Chuyên ngành: Chủ nghĩa duy vật biện chứng và duy vật lịch sử

Mã số: 62 22 80 05

Trong công cuộc đổi mới đất nước, Đảng ta đã xác định, việc xây dựng Nhà nước pháp quyền là một tất yếu khách quan trên con đường xây dựng và hoàn thiện Nhà nước XHCN. Dưới sự lãnh đạo của Đảng, chúng ta đang tiến hành xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN. Để thực hiện thắng lợi mục tiêu này, một trong những nhiệm vụ cấp bách hiện nay là đưa pháp luật vào đời sống xã hội cơ sở, mà khâu trung gian quan trọng là đội ngũ cán bộ cấp cơ sở, cần xây dựng và nâng cao ý thức pháp luật cho đội ngũ cán bộ này.

Thực tế cho thấy, trong bất kỳ xã hội nào, dư luận xã hội cũng đều có ảnh hưởng nhất định và trong nhiều trường hợp, tác động mạnh mẽ đến quá trình chính trị, xã hội, đến việc lãnh đạo và quản lý xã hội. Dư luận xã hội có vai trò và tác động quan trọng đến nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội, như kinh tế, chính trị, đạo đức, pháp luật... Đặc biệt, được mệnh danh là “búa rìu của xã hội”, dư luận xã hội có sự tác động mạnh mẽ tới ý thức pháp luật của các tầng lớp nhân dân nói chung và đội ngũ cán bộ cấp cơ sở nói riêng. Bên cạnh sự tác động mang ý nghĩa tích cực, dư luận xã hội cũng có những tác động tiêu cực đến ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ

này. Vì vậy, phân tích sự tác động của dư luận xã hội đối với ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở, phát huy những tác động tích cực của nó, góp phần xây dựng chính quyền cấp cơ sở trong sạch, vững mạnh là một vấn đề quan trọng và mang tính thời sự, cấp bách. Xuất phát từ yêu cầu thực tế này, NCS. Ngô Văn Nhân đã lựa chọn vấn đề này làm đề tài nghiên cứu cho luận án tiến sĩ triết học của mình.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục các công trình nghiên cứu của tác giả đã công bố và danh mục tài liệu tham khảo, nội dung luận án được kết cấu thành 3 chương, 9 tiết.

Chương 1, *Dư luận xã hội và ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở* (tr.11-75). Trong chương này tác giả tập trung vào những khía cạnh mang tính lý luận của vấn đề dư luận xã hội và ý thức pháp luật, như luận giải các khái niệm dư luận xã hội và ý thức pháp luật dưới góc độ triết học, phân tích các tính chất cơ bản, những đặc điểm, chức năng của dư luận xã hội; làm rõ quá trình hình thành cũng như các yếu tố ảnh hưởng tới sự hình thành dư luận xã hội, mối quan hệ và sự tác động qua lại giữa dư luận xã hội và ý thức pháp luật; làm rõ cấu trúc của ý thức pháp luật, khái niệm và đặc điểm ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở và sự tác động của ý thức pháp luật đối với dư luận xã hội. Theo tác giả có thể thấy sự tác động của ý thức pháp luật đối với dư luận xã hội được thể hiện trên các khía cạnh sau: 1) Ý thức pháp luật là cơ sở, tiền đề

cho sự hình thành thái độ, tình cảm, niềm tin đối với pháp luật của công chúng - đây là điều kiện tiên quyết cho sự hình thành và phát triển dư luận xã hội về các vấn đề pháp luật; 2) Ý thức pháp luật cung cấp, bổ sung những tri thức, hiểu biết pháp luật cho các cá nhân, các nhóm xã hội, từ đó tạo ra “khuôn mẫu tư duy” cho sự phán xét đánh giá của dư luận xã hội; và 3) Ý thức pháp luật còn là nhân tố định hướng hành vi pháp luật hợp pháp cho các chủ thể của dư luận xã hội.

Chương II, *Tác động của dư luận xã hội đối với ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở ở nước ta hiện nay* (tr.76-126). Tác giả cho rằng quá trình dư luận xã hội tác động đến ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở chịu sự ảnh hưởng và sự chi phối của rất nhiều yếu tố, cả yếu tố chủ quan (như: trình độ học vấn, nhân tố tâm lý), và yếu tố khách quan (môi trường kinh tế-xã hội, môi trường văn hoá-xã hội, môi trường pháp lý-xã hội). Sự tác động này diễn ra theo những cách thức sau: *thứ nhất*, dư luận xã hội đưa ra những yêu cầu, đòi hỏi nhằm nâng cao ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở; *thứ hai*, tạo áp lực, gây sức ép chống các biểu hiện tiêu cực trong ý thức pháp luật và hành vi pháp luật của họ. Dư luận xã hội phê phán, lên án mạnh mẽ các hiện tượng tiêu cực, quan liêu, cửa quyền và đòi trừng phạt nghiêm khắc những cán bộ cấp cơ sở có hành vi phạm pháp, phạm tội. Sự phê phán, lên án đó có tác dụng cảnh báo, thức tỉnh, khiến cho cán bộ cấp cơ sở phải luôn có ý thức điều chỉnh hành vi của bản thân mình. Bên cạnh đó, dư luận xã hội còn đưa ra những lời khuyên, tư vấn, khuyến cáo, kiến nghị giúp đội ngũ cán bộ cấp cơ sở hoàn

thành tốt nhiệm vụ được giao. Ở đây, trong quá trình tiếp nhận, thụ lý và giải quyết các vụ việc phức tạp, nếu biết lắng nghe dư luận xã hội một cách nghiêm túc và phân tích nó một cách khoa học thì cán bộ cấp cơ sở có thể nhận được những lời khuyên, những tư vấn hợp lý từ dư luận xã hội. Tuy nhiên, tác giả lưu ý, việc áp dụng các lời khuyên, chất tư vấn phải được cân nhắc kỹ nhằm tránh “a dua theo dư luận xã hội” – khi đề cao quá mức lời khuyên, hoặc sẽ giải quyết công việc theo quan điểm riêng, dẫn tới quan liêu, cửa quyền – khi xem nhẹ, coi thường các khuyến cáo, lời khuyên của dư luận.

Nghiên cứu trên thực tế sự tác động của dư luận xã hội đối với ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở, tác giả nhấn mạnh, dư luận xã hội có tác động 2 mặt đối với ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở. Về cơ bản đó là những tác động tích cực, tuy nhiên vẫn với cách thức tác động đó, dư luận xã hội có thể tác động tiêu cực. Tác giả phân tích và chỉ ra những nguyên nhân cơ bản khiến cho cán bộ cấp cơ sở chịu sức ép của dư luận xã hội, như chưa có sự chỉ đạo, hướng dẫn của cấp trên và chưa nắm vững các nguyên tắc, qui định của pháp luật. Từ đó cho thấy, có 2 nguyên nhân chính dẫn đến những tác động tiêu cực này, là áp lực tâm lý và việc cung cấp thông tin. Dư luận xã hội tạo ra áp lực tâm lý e ngại sự phản ứng gay gắt của người dân khi lợi ích của họ bị đụng chạm. Điều này dẫn tới thái độ “dĩ hoà vi quý” trong giải quyết công việc của cán bộ cấp cơ sở; Và do những khiếm khuyết trong việc cung cấp thông tin và định hướng dư luận xã hội nên đã xuất hiện dư luận xã hội phản ánh sai thực tế, tạo nên sự lúng túng trong giải

quyết công việc và làm suy giảm tính tự chủ, quyết đoán của đội ngũ cán bộ này.

Trên cơ sở những nội dung phân tích trên, trong chương III của luận án (tr. 127- 183), tác giả đã đề xuất *một số giải pháp có tính định hướng phát huy tác động tích cực của dư luận xã hội trong việc nâng cao ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở ở nước ta hiện nay*. Theo tác giả, cần tập trung vào một số giải pháp cơ bản sau:

- Tạo các điều kiện cần thiết về kinh tế, văn hoá, xã hội để dư luận xã hội tác động tích cực tới ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở, như cần phải giải quyết đồng bộ lợi ích kinh tế cho cả hai phía: các tầng lớp nhân dân trên địa bàn xã, phường, thị trấn và đội ngũ cán bộ cấp cơ sở; cần tập trung khắc phục các hủ tục lỗi thời, phát huy các giá trị văn hoá truyền thống, xây dựng lối sống văn minh, gia đình văn hoá trên địa bàn cơ sở.

- Xây dựng môi trường pháp lý-xã hội phù hợp để dư luận xã hội tác động tích cực tới ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở. Đảm bảo về mặt pháp luật quyền của nhân dân được biết, được bàn, được kiểm tra, giám sát những công việc, những vấn đề có ý nghĩa quan trọng của địa phương, của đất nước; đảm bảo về mặt pháp luật sự an toàn cho chủ thể của dư luận xã hội khi họ phản ánh các hiện tượng tiêu cực, vi phạm pháp luật; thực hành và phát huy dân chủ trên địa bàn cơ sở.

- Định hướng, nắm bắt và phát huy những dư luận xã hội có tác động tích cực tới việc nâng cao ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở.

- Tăng cường sức ép của dư luận xã hội trong đấu tranh phòng chống các biểu hiện tiêu cực, nâng cao ý thức pháp luật của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở. Theo tác giả có thể áp dụng các biện pháp như: 1, Tạo cơ chế hợp lý để nắm bắt kịp thời những thông tin mà dư luận phản ánh về những hành vi tiêu cực của cán bộ cấp cơ sở (xây dựng hòm thư góp ý; định kỳ tổ chức các cuộc họp với dân để người dân có điều kiện góp ý đối với các hoạt động chuyên môn của đội ngũ cán bộ cấp cơ sở. Đây là cách thức phát huy dân chủ ở cơ sở, tạo ra một kênh chính thức để thu nhận thông tin phản hồi từ dư luận xã hội); 2, Xử lý nghiêm minh các cán bộ cấp cơ sở có hành vi tiêu cực, vi phạm pháp luật; 3, Thông báo công khai, rộng rãi trên các phương tiện thông tin đại chúng kết quả đấu tranh chống tiêu cực trong đội ngũ cán bộ cấp cơ sở tới đông đảo các tầng lớp nhân dân. Điều này có tác dụng hết sức quan trọng. Một mặt là trấn an dư luận xã hội, dẹp tan mọi hoài nghi, thắc mắc về tính công bằng, nghiêm minh của pháp luật. Mặt khác cổ vũ dư luận xã hội tích cực hơn nữa trong việc phát hiện các hành vi tiêu cực. Ngoài ra còn ngăn chặn, phòng ngừa được các hành vi sai phạm có thể xảy ra trong đội ngũ cán bộ cơ sở.

Luận án đã được bảo vệ thành công tại hội đồng chấm luận án cấp Nhà nước họp tại Viện Triết học, Viện Khoa học xã hội Việt Nam tháng 10/2008.

PHẠM VŨ
giới thiệu